

opinie & analyse

GERT PEERSMAN

BROEKZAK-VESTZAK

VAN
KAPITAAL
BELANG

Zodra het Zilverfonds gebruikt zou worden om pensioenen uit te betalen, neemt de staatsschuld opnieuw toe

In onze straat woonde vroeger Leon, een zeer inventieve man op het gebied van financiën. Zo had hij een spaarpot, waarin hij een cheque stak waarmee hij 1 miljoen euro van zijn eigen bankrekening kon afhalen bij het bereiken van de pensioenleeftijd. Ondertussen stapelde hij de schulden op. Zijn oude dag was met de cheque toch verzekerd. Hij verkocht zelfs zijn huis, en gebruikte het geld om te consumeren.

Toen Leon met pensioen ging en zijn cheque wilde innen, deed dat alleen maar zijn eigen rekening, die al stevig in het rood stond, nog dieper dalen.

Het verhaal van Leon is vergelijkbaar met dat van het Zilverfonds. Volgens velen is het een lege doos. Anderen beweren dat het een spaarpot is waar 14 miljard euro inzit om de vergrijzingsfactuur te verzachten. Hoe zit het nu? Wel, om precies te zijn, zit er momenteel 388 miljard euro in het Zilverfonds. Voor u een vreugdedans begint: die 388 miljard is geen spaarpot, maar het zijn schulden die we nog moeten terugbetalen. Het Zilverfonds is in essentie geen vergrijzingsreserve, maar onze staatsschuld. De rest is fictie en mag je eigenlijk vergeten.

Ik leg uit. In 2000 slaagde ons land erin om een begroting in evenwicht op tafel te leggen. De luxe van een begroting in evenwicht is dat vanaf dan inflatie en economische groei ertoe leiden dat de overheidsschuld zonder enige inspanning wegsmeelt als sneeuw voor de zon. De 'gewone' overheidsuitgaven (exclusief rentebetalingen) mogen zelfs jaarlijks stijgen ten belope van de inflatie + economische groei, wat ongeveer 4 procent per jaar is.

Veronderstel bijvoorbeeld dat de belastingontvangsten van de overheid 100 eu-

Het Zilverfonds, geen appeltje voor de dorst, maar een schuld van 388 miljard euro. © mhb

ro bedragen, terwijl de gewone overheidsuitgaven en rentebetalingen elk 50 euro bedragen. De begroting is bijgevolg in evenwicht. Wanneer het totale inkomen in de economie door inflatie en groei na verloop van tijd verdubbelt, betekent dat dat de belastingontvangsten van de overheid evenredig stijgen naar 200 euro. Zelfs als de gewone overheidsuitgaven eveneens verdubbelen naar 100 euro, krijg je dan automatisch een overschot op de begroting van 50 euro, omdat de rentebetalingen (bij constante schuld) nog steeds 50 euro bedragen. In de praktijk zullen de rentebetalingen zelfs minder zijn, omdat ook de schuld door de spontane overschotten zal dalen. Dat heet een omgekeerde rentesneeuwbal, waardoor je zonder inspanning begrotingsoverschotten en een dalende schuld krijgt.

Dit mechanisme ligt aan de basis van het zogenoemde Zilverfonds, dat opgericht werd in 2001. Bedoeling was om de ge-

wone overheidsuitgaven volgens inflatie en economische groei te laten toenemen, zodat er spontaan overschotten op de begroting zouden ontstaan, die vervolgens gebruikt zouden worden om de staatsschuld af te bouwen. In de praktijk gebeurde dat door uitstaande schuld op de markt terug te kopen en in een fonds te stoppen. De inhoud van het Zilverfonds is met andere woorden de afbouw van de overheidsschuld. Op termijn, als de kosten van de vergrijzing toeslaan, kan het gecreëerde begrotingsoverschot gebruikt worden om de pensioenen te betalen.

Op die manier is er 14 miljard overheidschuld afgebouwd. Helaas is het daarbij gebleven omdat de verschillende regeringen in dit land de rentebonus jaar na jaar hebben opgesoupeerd in de vorm van nog meer gewone overheidsconsumptie. Bovendien werd de onstilbare honger van de overheid bijkomend gevoed door eenmalige maatregelen, zoals

de verkoop van overheidsgebouwen, die momenteel gehuurd moeten worden en dus op de begroting wegen. De globale begroting bleef op papier min of meer in evenwicht, maar dat verborg de diepere realiteit van fundamenteel ongezondere begrotingen, die 'gepimpt' werden door eenmalige maatregelen en de brede lawine geld van de omgekeerde rentesneeuwbal. Zo waren de overheidsuitgaven exclusief rentebetalingen tegen 2007, het jaar voor het uitbreken van de bankencrisis, met ongeveer 16 miljard meer gestegen dan inflatie en groei. Stellen dat de bankencrisis de oorzaak is van het miserabel verschrompeld appeltje voor een erg grote dorst van het Zilverfonds, is de waarheid bijgevolg oneer aandoen.

Merk bovendien op dat de inhoud van het fonds wordt afgetrokken bij alle officiële berekeningen van de overheidsschuld. Dit betekent dat je het fonds niet mag interpreteren als een extraatje dat opzij ligt. Zodra het fonds gebruikt zou worden om pensioenen uit te betalen, neemt de staatsschuld immers opnieuw toe, net zoals dit bij Leon het geval was. Een klassieke 'broekzak-vestzakoperatie' dus. Het enige dat bijgevolg relevant is, en aan de volgende generatie wordt doorgegeven, is onze staatsschuld zelf. En die bedraagt momenteel 388 miljard euro.

Gert Peersman is hoogleraar economie, verbonden aan de UGent. Zijn column verschijnt tweewekelijks op dinsdag.

DISCUSSIE VAN DE DAG

IS DE VRT BANG VOOR CULTUUR?

Het schrappen van 'Joos' heeft wat in gang gezet bij Radio 1. In een brief aan Sandra De Preter, algemeen directeur van de VRT, klaagt de voltallige redactie van de zender aan dat er 'angst is om iets cultuur te noemen' bij de openbare omroep. Is dat zo?

Johan De Boose is schrijver. Hij werkte als programmamaker bij Radio 3 en Klara. Af en toe levert hij een bijdrage aan 'Joos'.

'Waarom geen zotte, radicale keuze?'

Is de VRT bang voor cultuur?

'Ja. De discussie over *Joos* is maar het topje van de ijsberg. *Joos* is een goed programma, maar het is ook al maar de smalste interpretatie van wat cultuur op de radio kan zijn. En na *Joos* is er geen enkel programma meer dat de luisteraar door het cultuuraanbod gidst. Ook niet op Klara, nee. Herinner je je *De Kunstberg* op Radio 3? Daar zaten nog recensies in, van theater, van boeken,

van films. Wat is er nu leuker dan iemand met persoonlijkheid te horen vertellen over iets wat hem enthousiasmeert? Er is meer en meer weggeknipt, tot er niets meer overblijft. Ja, ze zullen cultuur dan spreiden over verschillende programma's, het wordt dan onderdeel van de mix. Maar hoe lang zal het duren voor Peter Handke in die mix moet wijken voor nóg een kookboek?'

Op welke manier moet de VRT meer

cultuur brengen?

'De VRT zou zijn nek moeten uitsteken om cultuur op een gedurfde manier te brengen. Dat moet niet moeilijk zijn, en dat moet niet duur zijn. Als je twee interessante mensen samen aan een tafel zet, heb je goede radio of televisie.'

Maar geen kijkers of luisteraars, zo zegt het management.

'Luistercijfers zijn heel dubieuze dingen. Er wordt gemeten bij een fractie van de bevolking. En zelfs als die luistercijfers kloppen, moeten die zo heilig zijn? De VRT is een openbare omroep, moet die niet bij uitstek doen wat een commerciële zender zich niet kan permitteren?'

Volstaat Klara niet om die opdracht van de VRT in te vullen?

'Wat is er op Klara nog mogelijk behalve muziek? Bart Stouten smokkelt al eens wat poëzie binnen, ja. En ik waardeer *Pompidou*, waar al eens een goed gesprek gevoerd wordt over kunst. Maar waarom moest *Babel* daarvoor wijken? Waarom kunnen we niet meerdere cultuurprogramma's hebben, van breed tot net heel gespecialiseerd? Waar is de literatuur? Waar blijft film? En waarom niet af en toe het zendschema openbre-

ken voor een interessante documentairereeks?'

Vanwaar komt die angst om cultuur een plek te geven?

'Er zijn genoeg mensen op de VRT die geïnteresseerd zijn in cultuur, maar het zijn niet die mensen die doorstoten naar de top. Toen ik begon bij Radio 3, in 1986, werd de zender voortgestuwd door de producers. Dat waren sterke persoonlijkheden, mensen met ideeën en durf. Het was één groot feest. Te groot, waarschijnlijk, want de neergang die in de jaren 1990 is ingezet, zou wel eens een reactie kunnen zijn tegen de almacht van de producers van toen. De top heeft toen meer en meer naar zich toegetrokken. Nu zijn de producers managers, mensen van cijfers, niet van ideeën. Het lijkt erop dat de durf van mensen afneemt terwijl ze opklimmen in de organisatie. Alsof de bedrijfscultuur en het cijferfetisjisme de creativiteit smoren. Terwijl de openbare omroep een fabriek van kunst en cultuur zou moeten zijn. Dat is ze hoegenaamd niet, en daarom ben ik er ook weggegaan. Maar wie weet wakkert de crisis bij Radio 1 de creativiteit weer aan.' (eb)